

CONRADI CELTIS

PRÆFATIO

AD FRIDERICUM III SAXONIÆ ELECTOREM.

(Edit. Opp. Hrotsuithæ anni 1501.)

Difficili et longa peregrinatione, non sine peculii mei et prosperæ valetudinis jactura, princeps illustrissime, Germaniæ nostræ fines et ejus interiora, quæ tu germanusque tuus, Magdeburgensis archiepiscopus et Germaniæ primas, longè lateque possidetis, perlustravi, eumque laborem et itinerum pericula libens semper et hilari animo subii, ut antiquos et nondum impressos inquirerem codices, et, si quos in Hercinia silva, Alpibus Obnobiisque montibus, et vastis Germaniæ solitudinibus, paludibus etiam, in monasteriis et cœnobiis Druidarum, locupletissime a nostris imperatoribus et ducibus fundatis, invenissem, nostrorum sæculorum felicitate, per impressoriam artem, a nostris hominibus inventam, in lucem proferrem. Ad quam rem multæ sane et honestæ causæ me impulerant. Nec vaniloquentia aliquorum maledicorum et detractorum meorum me ab incepto deterrere potuerat. Qui dum in alio viderint quod impar suis viribus, vel quod illi sua ignavia, et ob insitam ingenii et inertiae hebetudinem et tarditatem, attingere nequeunt, mox alienæ virtuti, cui nihil invium et inaccessum est, obloquuntur et obstrepunt, sacrilegiique eos insimulant, qui vetustos codices, et quidquid litterarum sub Constantinis, Carolis et Arnulphis, Fridericis et Conradis, et Oddonibus, clarissimis et religiosissimis imperatoribus, in Germaniam illatum, aut apud nos natum conspexerint, Græcæque et Romana illa, prisco caractere conscripta, legere non potuerint. Quibus ego benigne admodum respondeo, pulcherrimum esse homini Germano et laudi toti Germanicæ nationi, si quis, amore litterarum et patriæ, peregrinationes suscepit, et, quæcunque exemplaria vetera Græca aut Latina, dono, commutatione, vel mutuo, aut numerata pecunia, conquirere possit, illaque impressioni mandare, et, dum illa impressa aut transcripta fuerint, cum usura, et, ut ita dicam, post liminio acceptis induciis, in loca sua et cœnobia revertantur. Quocirca, dum vidissem multâ præclara et illustria exemplaria, tanquam egregia et opima quædam de nobis spolia, ab Italis e Germania in Italiam delata ibique impressa, cogitabam ego, ad me, hominem in media Germania et Hercinia natum, et qui primus inter Germanos litterarum ornamenta et insignia, ac imperialem laurum a Cæsare, tuo, Princeps illustrissime, Friderice, ductu et monitu accepissem, successionis et hæreditatis jure spectare debere, ut latentes in obscuro codices velut venator egregius elicerem, Germanisque meis, tanquam opipera quædam, offerrem, quibus illi veterum nostrorum patrum et progenitorum, circa litteras et religionem Christianam nostram, diligentiam et juges labores viderent et intelligerent, commiseratione quadam ductus, et priscorum Germanorum laboribus mirum in modum compatiens, ut, quæ illi magnis impensis et vigiliis, dum ante annos septingentos Romanas litteras (prius enim Græcis usi fuimus) cum religione Christiana suscepimus, scripsissent, illa jam sæculorum nostrorum ignavia, incuria, et dum speciosa vitia sequimur, a cœli injuria, pulvere, pro litterarum studiis, situ et carie, et, ut cum gemitu dicam, a blaptis etiam, non satis tuta essent. Accessit miramini quædam historiarum Germanicarum vicinarumque nobis nationum cupido, ut, si quos invenissem de regibus et imperatoribus nostris codices, aut illorum clare gesta aut dicta ab externis vel nostratiis litteris mandata, illos in lucem ederem, aut ad illustratam nostram Germaniam, quæ in manibus est, insererem, aut argumenta scribendi acciperem. Cum itaque nuper ejus gratia peregre profectus fuisset, forteque in cœnobium ordinis sancti Benedicti concessissem, reperi vetustissimum, littera serme Gothica et mulieris manu conscriptum codicem, sub titulo et inscriptione virginis et monialis Germanæ, gente Saxonica, quo continebantur ea quæ in fronte et indice hujus voluminis continentur. Incredibile dictu, quanto stupore et gaudio correptus fuerim, dum mulierem Germanam post sexcentos annos (tot enim ab Oddone primo in nostram usque ætatem fluxere) Latina oratione et versu loquentem legissem. Mirabar in ea vehementer tria, quæ admodum paucis concessa sunt, ut Joannes Dalburgius, Vormatiensis antistes, omnium decus nostrum, et litterarum et præsulum singulare ornamentum, in disticho suo meminit, quod talia puellari ætate scripserit et feminea, in media barbarie et patria horrida genita. Mirabar insuper antiquas verborum et nominum inflexiones et structuræ, ut sois pro sibi, tis pro tibi, mis pro mihi, figuras etiam et dictionum passionem, ut debrius pro ebrius, et id genus plura. Taceo liberales artes mathematicasque disciplinas, in quibus se illa doctam et admirabilem ostendit, ut de tonis et musica in Paphnutio, et de vi, et virtute, et naturis numerorum in fide. Quod si aliquibus orationis compositio in carmine et oratione ejus nasum contraxerit, dent, quæso, veniam non sibi, sed illis suis temporibus, quibus nulla alia eloquentia, propter barbarorum diluvium, parens litterarum Italia usa est. Testes Decretales et Clementinæ omnes ejus temporis et sæculi

epistolæ et rescripta, testis est codex, et qui Magni Gregorii Moralium libri, et aliorum illius sæculi scriptorum, in quibus longe alia quam in Digestis, divo Hieronymo et Augustino, elocutionis compositura est, ubi omnia ad arhythumum et concinnam mediæ et finis sonoritatem referuntur, quem Cicero colorem similiter cadentem et desinentem nominat. Proinde non me tantum hujus virginis nostræ litteræ delectabant, quantum vel illæ nostræ Cimbricæ mulieris, vel Velada illa aut Aurinia a Romanis scriptoribus, qui singularem in bello virtutem et divinationem illis divinitus inspiratam commemorant. Longum esset, Princeps illustrissime, si Germanarum mulierum virtutes, ab humanis sublatarum, et adhuc viventium, recensere vellem. Nec ego tanti Sappho, Cleliam, vel Hieronymi Eustochiam et Paulinam, aut apud Hebræos, Ruth, Judith et Esther, quantum ego in musicis instrumentis omnibus doctissimam Annam Germanam, aut Agnillam Frisiam in carminibus Sapphicis, jure civili et divino, et philosophia admirabilem, aut illam nostram charitatem Vilibaldi Pirckhamers, hospitis nostri sororem, in Romana lingua et scribendis epistolis facilem et extemporaneam. Nullus sexus et ætas, in omnium terrarum loco, ad virtutem et eruditionem imbecillis et indocilis est, si quando ingenium industria, educatio et præceptio illi adest. Cum itaque, Princeps illustrissime, longa mecum cogitatione volvissem, cuinam opus tantæ mulieris dedicare deberem, occurristi tu mox in illis decretoriis et comitalibus Norinbergæ diebus, cumque codicem istius nostræ poetæ tibi obtulisses, tu mox, ut imprimeretur, jussisti et curasti, data etiam a Cæsareo senatu privilegio, ne quis hæc et alia exemplaria impressa in decem annis, post me et sodales meos, in liberis et imperialibus urbibus imprimere auderet, sub certa et debita mulcta. Accipe igitur, Princeps illustrissime, litteraria illius mulieris, gente tua ortæ, munera, quæ tu, ut æterniora sunt, majora æstimas, quam si tibi quid fluxum et caducum obtulisses. Tantus enim amor tuus in æternas et immortales, ut ita dixerim, litteras et religionem Christianam est, ut facile omnes alios Germanicæ principes, multos etiam præsules, ad quos litterarum cura et patrocinium jure spectare deberet, excellas et superes. Sequeris tu recte et inhæres vestigiis Oddonis illius primæ, cujus omne patrimonium et amplissimum imperium tu et germanus tuus, Ernestus, Magdeburgensis archiepiscopus, hæreditario quodam jure, titulo, prope sanguinis propagatione et affinitate, possidetis. Accepisti eam a progenitoribus tuis et principe illustrissimo, Ernesto, institutionem, qui religione, pietate, justitia, et singulari clementia et liberalitate, super omnes sui sæculi principes pollebat et eminebat, felicissimus ille fecunditate illustrissimæ conjugis, Bavarorum familia antiquissima et nobilissima ortæ, cum qua, ante susceptam etiam religionem, Saxonibus conjugia et affinitates fuere. Multam ille et inclytam, ex ea sua nobilissima et religiosissima semina, genitor tuus suscepit prolem, de qua duo clarissimi adolescentes, sacris

initiati, a ditissimis potentissimisque in tota Germania Ecclesiis, Mogundina et Madburga, in pontifices postulati sunt, te tuoque germano, Joanne, ad patrias terras et rempublicam potentissimi ducatus relicto, in quo tu singulari prudentia, consilio, sapientia et modestia, et amore pacis et concordie, qui in Germanicæ principibus rarus affectus est, eluces et emicas, latrocinii, perjurii, scævissimus hostis et inimicus. Non facile dixerim quantas tu expensas pro principum nostrorum concordia, firmandaque Italiæ, Galliæ Germanicæque vestræ pace et unione, feceris, quotque annos ejus rei gratia procul a patria apud Fridericum Cæsarem, apud quem nunc imperium Romanum spirat, Maximilianum, invictissimum regem, absumpseris. Nulla tibi de patria terra et amplissimo ducatu tuo cura, nulla de conjugis ducenda animi sollicitudo. Quidquid opum, virium animi et consilii, in te est, hoc totum reipublicæ Christianæ et imperio Romano, et pro ejus majestate conservanda impendis, donas, præbes et offers. Animi tui nobilissimi, et corporis tui egregii, illa divina quædam ex natalibus et sigillatim, ut genethliaci dicunt, stellis dona sunt. Ex decore enim vultus tui, et oculorum tuorum modestia, et quadam singulari gratia, hominum in te favorem trahis et rapis. Admirabilis, inter has virtutes, laborum et vigiliarum patientia et tolerantia. Si quando a republica vacas, aut venationi, relaxandi animi gratia, intendis, mirum tuum in litteras studium est. Nunc poetas, nunc oratores et historiographos, jam medicos et theologos, nunc jurisperitos, audis, legis, et te illis oblectaris, nunc in mathematicæ disciplinis, numeris et mensuris, astrorumque observationibus et naturis et motibus, delectaris, musicam et picturam, et eas, quas Græci et Latini in admiratione et maximo cultu habuere, earumque artium egregios magistros, tuis donis et muneribus donas et accumulās. Facis tu, ut Sigismundus quondam imperator fecerat, qui supra nobiles illos in sua curia honorabat et locabat, qui ingenii præstantia et singularibus artibus cæteros mortales anteerent. Interrogatus cur id faceret, nobilitatemque et illustriatos genere despiceret? respondisse fertur: Jure ego illos colo et cæteris mortalibus præfero, quos natura parens et Deus singulari donavit ingenio, subjiciens, illos solos naturam et Deum posse creare, in sua autem potestate situm ut in singulas horas nobiles titulo et prædiis faceret. Quapropter, Princeps illustrissime, ob eas egregias animi et corporis tui dotes, omnes qui ingenio aut aliqua singulari arte pollent, te colunt et observant, tibi et illustrissimæ tuæ familiæ observantia et obsequio assurgunt. E quorum numero et ego me tibi tuisque illustrissimis germanis, archipræsuli, et Joanni, totum offero, dedo et commendo. Vale, Princeps illustrissime, nostramque nomini tuo dedicatam poetam Germanicam, si quando a republica vacaveris, lege et revolve. Vale iterum. Ex Norinberga Augusta prætoria, diversorio nostro litterario, æde Vilibaldi Pirckhamer, utriusque linguæ et philosophiæ studiosissimi.